

การศึกษาวิเคราะห์เรื่องการทุจริตในพระพุทธศาสนา AN ANALYSIS STUDY OF MISCONDUCT IN BUDDHISM

วันชัย เมธาอภินันท์¹

Wanchai Methaabhinan¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: wanchai.me@outlook.com

Received: 1 August 2020; Revised: 10 September 2020; Accepted: 12 November 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามูลเหตุที่มีผลต่อการทุจริตในพระพุทธศาสนา และ 2) ศึกษาวิเคราะห์การป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารด้วยการศึกษาข้อมูลในพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารวิชาการทั้งที่เป็นหนังสือและตำราทางพระพุทธศาสนาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า อำนาจของกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นตัวก่อกำเนิดเป็นมูลเหตุให้เกิดการทุจริต เป็นอกุศลกรรม โลภะคือความอยากได้ โทสะคือความคิดประทุษร้าย โมหะคือความหลงที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล การทุจริตคือการประพฤติชั่ว มี 3 ทาง ได้แก่ กายทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยกาย วาจาทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยวาจา มโนทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยใจ

การป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา ก็โดยการประพฤติสุจริตปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่พระธรรมพระวินัย และใช้กิจกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนายึดถือปฏิบัติ และยังใช้บทลงโทษจากกฎหมายที่สังคมกำหนดขึ้น จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต หิริโอตตัปปะทำให้คนเกิดความละอายบาปเกรงกลัวบาป สติสัมปชัญญะทำให้มีความรู้สึกตัวในขณะที่ทำอยู่ ผู้มีสติสัมปชัญญะย่อมรู้ถึงโลกธรรม 8 ได้แก่ ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ สันโดษทำให้ไม่ปรารถนาเกินไม่ยอกได้มากเกินไป มีความยินดีพอใจด้วยของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรมไม่โลภไม่ริษยาใครมีความพอดีไม่เบียดเบียนตนเองไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ชันติทำให้มีความอดทนอดกลั้นทนลำบากทนตรากตรำทนเจ็บใจความหนักเอาเบาสู้อดทนต่อกิเลสเพื่อบรรลุจุดหมายที่พึงปรารถนา การสมาคมกับสัตบุรุษคือการคบกับคนที่ดีมีคุณธรรมย่อมชักนำให้เป็นคนดีประพฤติสุจริตไปด้วยกัน

คำสำคัญ:

มูลเหตุ,
การทุจริต,
พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study the rooted reason of misconduct in Buddhism and 2) to do an analytical study on the principle to end the issue of misconduct in Buddhism. This research was conducted based on Documentary Research Methodology, acquiring data from the Tipitaka, Pali Commentary, academic paper, and related document concluding with descriptive analysis.

The result of the study found that: The three unwholesome roots (Akusalamula) was the main cause of misconduct. The three unwholesome roots were greed (Lobha), hatred (Dosa), and delusion (Moha). Ducarita or misconduct could be done through three ways: Kaya-ducarita, misconduct accomplished through bodily actions; Vacī-ducarita, misconduct completed by verbal actions; and Mano-ducarita, evil conduct formed through the thought.

The solution for this problematic issue was to implement the teaching of the Buddha and the Buddhist activities. However, virtues that protect the world, Hiri or moral shame and Ottappa or moral dread, were very important principle to solve this problem. Mindfulness (Sati) and clear comprehension (Sampajañña) were also important because those who were mindful would know and understand 8 worldly vicissitudes (Loka-dhamma). Contentment was to be happy with what one has also the path to prevent the thinking to take other property. Being patient with obstacle could eliminate defilement. Association with a good man could lead to be a good one and good conduct as well.

Keywords:

*Rooted Reason,
Misconduct,
Buddhism*

บทนำ

ในสังคมไทยมีคตินับถือศาสนาพุทธกันมากกว่าร้อยละ 90 มีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยึดถือปฏิบัติมีพิธีกรรมที่ยึดโยงอยู่กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแนบแน่น โดยคำสอนที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้มากที่สุดก็คือคำสอนและหลักปฏิบัติในชั้นศีลเพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางกายวาจาเป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลการดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่ชนชั้นพื้นฐานหรือระดับเบื้องต้นที่สุดก็คือ “การไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยกายหรือวาจาและการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตนศีลชั้นต้นนี้เรียกว่าศีล 5 หรือ สิกขาบท 5 (ที.ปา. (บาลี) 11/315/208, ที.ปา. (ไทย) 11/315/302-305) การถือปฏิบัติตามคำสอนเรื่องศีล 5 ได้แก่ความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ศีลคือข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553, น. 391) ได้แก่

- 1) ปาณาติปาตาเวรมณีคือเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ทำชีวิตสัตว์อื่นต้องลำบาก
- 2) อทินนาทานาเวรมณีคือเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ขโมย
- 3) กาเมสุมิจจาจาราเวรมณีคือเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ประพฤติผิดในกาม
- 4) มุสาวาทาเวรมณีคือเลี้ยงชีวิตด้วยความสัตย์ไม่กล่าวเท็จเลี้ยงชีพ
- 5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณีคือเลี้ยงชีวิตด้วยความบริสุทธิ์ไม่ให้ตนหรือผู้อื่นต้องมัวเมาจากเครื่องของมีนเมาทั้งจากสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (ที.ปา. (ไทย) 11/286/247)

สำหรับศีลข้อที่ 2 อทินนาทานาเวรมณี การเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ขโมยอทินนาทานหมายถึงถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย, ขโมยสิ่งของ, ลักทรัพย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553, น. 479)

ข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตมีปรากฏตามสื่อชนิดต่างๆ เป็นประจำ รัฐบาลถือว่าการทุจริตเป็นปัญหาสำคัญ มีปรากฏข่าวในการแก้ไขปัญห เช่น นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา รองนายกรัฐมนตรีกล่าวในการเปิดศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) ซึ่งจัดโดยสำนักงาน ก.พ.ร. ว่าตนเชื่อว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาหนึ่งที่มีการสั่งสมมานาน และก่อให้เกิดผลเสียกับการพัฒนาประเทศตนเองก็เป็นคนหนึ่งที่อยู่ในกลไกของระบบบริหารมาก่อน ทั้งในฝ่ายของตุลาการ นิติบัญญัติ ล้วนมีการทุจริตทั้งสิ้นเพราะส่วนหนึ่งมาจากตัวบุคคลที่มีการทุจริตคอร์รัปชัน (คมชัดลึก, 2556, ออนไลน์)

การทุจริตเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต จนพฤติกรรมที่เรียกว่าทุจริตเป็นสิ่งถูกต้องในสังคม คนไม่ทุจริตกลายเป็นคนโง่ ไม่ทันยุค ไม่ทันคน การทุจริตเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่างๆ ที่มีปรากฏขึ้นในสังคมมากมาย ทำให้ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้บัญญัติเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตไว้อย่างไร สาเหตุใดจึงทำให้คนกระทำการทุจริต และมีวิธีการป้องกันการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามูลเหตุที่มีผลต่อการทุจริตในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิธีการป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ มุ่งเน้นศึกษาในประเด็นมูลเหตุที่มีผลกระทบต่อการทุจริตในพระพุทธศาสนาและวิธีการป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ วรรณคดี ฎีกา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำราวิชาการ บทความ งานเขียน สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.3 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิข้อมูลทุติยภูมิ มาจัดลำดับข้อมูลและนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และใช้ศาสตร์แห่งการตีความเพื่อให้สอดคล้องตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล เพื่อนำเสนอเผยแพร่เป็นลำดับต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา สรุปผลการวิจัยและแนะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. มูลเหตุที่มีผลต่อการทุจริตในพระพุทธศาสนา

การทุจริตหมายถึงความประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางใจ เรียกว่า มโนทุจริต ความหมายของทุจริตในทางกฎหมาย การทุจริตเป็นการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น มีการตรากฎหมายให้การทุจริตเป็นการทำความผิดทางอาญาและเป็นการความผิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยให้ความหมายของการทุจริตต่อหน้าที่ว่า หมายถึง การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในตำแหน่งหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ สำหรับตนเองหรือผู้อื่น การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ควรได้โดยชอบ สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ความหมายการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการนี้ภาษาอังกฤษ เรียกว่า Corruption

ในทางพุทธศาสนาให้ความหมายของการทุจริตว่า เป็นความประพฤติชั่ว ความประพฤติไม่ดี มี 3 ทางคือ กายทุจริตเป็นการประพฤติชั่วด้วยกาย วาจาทุจริตเป็นการประพฤติชั่วด้วยวาจาและมโนทุจริตเป็นการประพฤติชั่วด้วยใจ การประพฤติชั่วทางกายหรือการทำความบาปทางกาย มี 3 ประเภท คือ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการประพฤติผิดในกาม การประพฤติชั่วทางวาจาหรือการทำความบาปทางวาจา มี 4 ประการ คือ การพูดคำเท็จ การพูดคำหยาบ การพูดคำส่อเสียด และการพูดคำเพ้อเจ้อ การประพฤติชั่วทางใจหรือการทำความบาปทางใจมี 3 ประการ คือ การโลภอยากได้ของผู้อื่น การพยาบาทปองร้ายผู้อื่นและความเห็นผิด เหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตเป็นเพราะอำนาจของกิเลส ได้แก่ความโลภ ความโกรธ ความหลงที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล ทุจริตเป็นอกุศลกรรมเป็นทางแห่งการทำความชั่ว กรรมชั่วนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ ตรึงขำกับ การประพฤติดุจจริต ซึ่งเป็นกุศลกรรมเป็นทางแห่งการทำความดี กรรมดีเป็นทางนำไปสู่สุคติ

มีการประมวลหลักเกณฑ์สำหรับกำหนดว่าการกระทำใดเป็นการละเมิดศีล บุคคลจะชื่อว่า ละเมิดศีล เรียกว่า ฝ่าฝืนศีลนั้นจะขาด ต่อเมื่อการกระทำครบองค์ทั้งหมด การทุจริตจะเกิดขึ้นต้องมีเจตนา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสสอนว่า เจตนาเป็นตัวกรรม การเคลื่อนไหวหรือการกระทำที่ไร้เจตนาไม่จัดเป็นกรรม เจตนาหมายถึงความมุ่งมาดปรารถนาตั้งใจที่จะทำ มาจากความอยาก เรียกว่า ตัณหา ตัณหาคือ ความทะยานอยาก ความปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอปรนเปรอตน ความอยากได้อย่างเอา เมื่อมีความอยากซึ่ง เรียกว่า ตัณหานี้แล้ว จึงมีเจตนาในการที่จะกระทำ เมื่อมีการทำลงไปด้วยเจตนา ก็เป็นกรรมทางแห่งการทำความกรรมทั้ง 3 ทางนี้ เรียกว่า ทวาร แปลว่า ประตูแห่งการทำความกรรม บางครั้งกระทำออกมาทางกาย บางครั้งกระทำโดยผ่านทางวาจา บางกรณีทั้งกายทั้งวาจา แต่ใจต้องเป็นประธานอยู่เสมอ เพราะใจเป็นที่ตั้งของเจตนา การทำความกรรมทางกาย ทางวาจาหรือพร้อมกันทั้งสองอย่างต้องอาศัยมโนกรรมคือการคิดนึกทางใจก่อน

การกระทำทุจริตหรือกรรมส่งผลต่อจิตใจ บุคลิกภาพ วิถีชีวิตของบุคคล สังคม เป็นบ่อเกิดแห่งเวรภัยโดยประการต่างๆ ผู้ก่อเวรย่อมมีโทษมากมายก่อให้เกิดภัยเบียดเบียนตนเอง บั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบันและอนาคตและยังติดตามไปถึงภพหน้า องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงโทษแห่งการละเมิดศีลหรือไม่มีศีลไว้ 5 ประการ คือ แม้นกก็ดีเตียนตนเองได้ผู้รู้ใคร่ครวญแล้วย่อมดีเตียนได้ก็ติดศัพท์อันชั่วย่อมกระฉ่อนไปหลงลืมสติตายและหลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก พระองค์ยังทรงสอนว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นกรรมทายาทคือเป็นผู้ได้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัยเฉพาะ กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและดีต่างๆ กัน การประพฤตินี้ไม่เรียบร้อยคือไม่ประพฤติธรรมเป็นปัจจัยให้สัตว์บางพวกในโลกนี้เข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เบื้องหน้า แต่ตายเพราะกายแตก กรรมก็คือมีความดีความชั่วในการทำของทุกๆ คน กรรมวิบากมีคือมีผลดีของความดี มีผลชั่วของความชั่ว กรรมเป็นของผู้ทำ คือ ใครทำกรรมอย่างใดก็ได้ผลกรรมอย่างนั้น การทำความดีหรือความชั่ว ทุกการกระทำย่อมมีผลที่ติดตามมา ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามสิ่งที่ได้กระทำ จะกระทำน้อยหรือมาก ผลย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละคน ผลที่เกิดขึ้นเกิดผลในทันทีทันใดในภพนี้ในชาตินี้ หรือจะติดตามตัวเมื่อตายไปแล้วในชาติภพหน้า คนเราที่กระทำทุจริตประพฤตินั้น ย่อมได้รับโทษจากการกระทำชั่วนั้น แม้ทั้งขณะยังมีชีวิตอยู่และเมื่อตายไปแล้วจากชาติปัจจุบัน ย่อมได้รับผลกรรมจากการประพฤตินั้นในชาติต่อไป ผลจากการกระทำทุจริตนอกจากผู้กระทำจะรับโทษอันเป็นผลจากการกระทำแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นๆ ต่อสังคมส่วนรวมที่จะต้องได้รับผลจากการกระทำทุจริตของคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน หน่วยงานจนกระทั่งความเสียหายเกิดเป็นโทษภัยแก่ประเทศชาติหรือแม้แต่คนทั้งโลก

2. วิธีการป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา

ต้องใช้หลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระวินัยที่ทรงบัญญัติให้สงฆ์และคฤหัสถ์ถือปฏิบัติ และกฎหมาย ซึ่งแต่ละสังคมตกลงกันตราขึ้นโดยกำหนดข้อห้ามและบทลงโทษเมื่อมีผู้กระทำความผิดข้อห้าม การปฏิบัติกิจกรรมด้วยพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดมีการทุจริตขึ้นได้ อันประกอบด้วยการใช้หลักธรรมได้แก่หิริโอตตปปะ สติสัมปชัญญะ สันโดษ ขันติ การใช้พระวินัย สำหรับสงฆ์อันได้แก่พระภิกษุสามเณร เรียกว่าอนุคาริยวินัย สำหรับคฤหัสถ์ อันได้แก่อุบาสกอุบาสิกา เรียกว่าอนุคาริยวินัย การใช้ประมวลกฎหมายอาญาให้ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตามและการไหว้พระสวดมนต์ การเจริญสติภาวนา โดยปฏิบัติเป็นประจำจะทำให้บุคคลไม่คิดกระทำการทุจริต

1) หิริโอตตปปะ คือ ธรรมคุ้มครองโลกหิริ ได้แก่ ความละอายแก่ใจโอตตปปะได้แก่ความเกรงกลัว หิริโอตตปปะหมายถึงความละอายบาปและความเกรงกลัวบาปเป็นธรรมที่รักษาคุ้มครองโลกให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข หิริโอตตปปะเป็นธรรมที่เกิดขึ้นภายในใจของคนทุกคนเรียกธรรมนี้ว่ามโนธรรมคือธรรมที่เกิดขึ้นอยู่ในจิต หิริ เป็นความละอายใจในการประพฤตินั้นมีความรังเกียจบาปโอตตปปะ เป็นการหวาดกลัวผลชั่วไม่กล้าทำเหตุชั่วผู้มีธรรมหิริโอตตปปะในจิตใจ จะไม่เกิดการล่วงละเมิดกระทำความชั่วต่างๆ ด้วยอำนาจด้วยความอยากที่ผิดการกระทำที่ผิดจนเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนเบียดเบียนกันต่างๆ นานาเช่นการล่วงละเมิดศีลกฎหมายเป็นต้นก็จะเบาบางจนกระทั่งดับสิ้นไปในที่สุด ถึงไม่มีใครรู้แต่นึกในใจแกล้งใจ ไม่สบายใจ เป็นความรู้สึกรังเกียจ เห็นบาปเป็นของสกปรก จะทำให้ใจของเราเศร้าหมอง จึงไม่ยอมทำบาปโอตตปปะ คือ ความรู้สึกกลัวว่าเมื่อทำบาปไปแล้วบาปอาจจะส่งผลเป็นความทุกข์ทรมานจึงไม่ยอมทำบาป

2) หลักสติสัมปชัญญะ สติเป็นธรรมที่มีอุปการะมากช่วยไม่ให้งานการเสียหายเพราะหลงลืมในสิ่งที่ควรทำหรือต้องทำ สติเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการเจริญภาวนา สัมปชัญญะ หมายถึงความรู้สึกตัว ในขณะที่ทำอยู่สัมปชัญญะเป็นธรรมที่มีอุปการะมากเรียกรวมกับสติว่าสติสัมปชัญญะ สติเกิดก่อนทำ พูด และคิด ส่วนสัมปชัญญะ เกิดในขณะที่กำลังทำ พูด และ คิด แต่ธรรมทั้งสองนี้จะเกิดควบคู่กันเสมอ ผู้มีสติเหมือนมีทหาร

ยามคอยเฝ้าดูย่อมละอกุศลและเจริญกุศล ละธรรมที่มีโทษเจริญธรรมที่ไม่มีโทษ บริหารตนให้บริสุทธิ์ การทำหน้าที่ของสติมีถูกเปรียบเทียบกับนายประตูที่คอยระวังเฝ้าดูคนเข้าออกผ่านประตู คอยกำกับการโดยปล่อยคนที่ควรเข้าออกให้เข้าออกได้ และคอยกันห้ามคนที่ไม่ควรเข้าไม่ให้เข้า คนที่ไม่ควรออกไม่ให้ออกสติ ยังหมายถึงความไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ ไม่พ่นเพื่อนเลือนลอยด้วย ผู้มีปัญญาดี มีสติ ย่อมรู้ถึงโลกธรรม 8 ได้แก่ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ผู้มีสติย่อมไม่ประมาทดังมีพุทธพจน์ว่า รอยเท้าของสัตว์บกทั้งหลายชนิดใดๆ ก็ตามย่อมลงในรอยเท้าช้างได้ทั้งหมด รอยเท้าช้างเรียกว่าเป็นยอดของรอยเท้าเหล่านั้น โดยความใหญ่ฉันใดกุศลธรรมทั้งหลาย อย่างใดก็ตาม ย่อมมีความไม่ประมาทเป็นมูล ประชุมลงในความไม่ประมาทได้ทั้งหมด ความไม่ประมาทเรียกได้ว่าเป็นยอดของธรรมเหล่านั้น ปัจฉิมวจา คือพระดำรัสครั้งสุดท้ายขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็เป็นพระดำรัสเรื่องอัปมาทธรรมว่า “สิ่งทั้งหลายที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้น ย่อมมีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังประโยชน์ที่มุ่งหมายให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท”

3) หลักสันโดษ คือ การไม่ปรารถนาเกินหรืออยากได้มากเกินไป สันโดษคือความยินดีความพอใจ ความยินดีด้วยของตนซึ่งได้มาด้วยริ้วแรงความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัย 4 ตามที่มี ตามที่ได้ ความรู้จักอิ่ม รู้จักพอ พอใจยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้ ตนมีและได้ปัจจัยอย่างไรก็ให้ยินดีพอใจในปัจจัยตามที่มีตามที่ได้นั้นสันโดษแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ ยถาลาภสันโดษหมายถึงยินดีตามที่ได้ ยถาพลสันโดษหมายถึงยินดีตามกำลัง ยถาสารูปสันโดษหมายถึงยินดีตามสมควรหัวใจของหลักธรรมข้อสันโดษคือการไม่โลภ ไม่ริษยาใครการรู้จักคุณค่าของตนเอง การเข้าใจสถานภาพของตนเองโดยไม่พึงเปรียบเทียบกับผู้อื่น ทำให้เป็นบุคคลที่รู้จักความพอดี นำไปสู่การไม่เบียดเบียนตนเองและไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม

4) หลักขันติ คือ ความอดทน อดกลั้นคือทนลำบากทนตรากตรำทนเจ็บใจความหนักเอาเบาสู้เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งทางกายและทางใจการอดทนต่อกิเลสเพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งทางทำให้เป็นที่รักของคนอื่นๆ ไม่สร้างเวรภัยไม่ดูร้ายไม่ก่อโทษขันติเป็นคุณธรรมที่นำสู่การบรรลุธรรมสูงสุดในพระพุทธศาสนาเป็นบารมีหนึ่งในบารมี 10 ประการของพระโพธิสัตว์เพื่อการตรัสรู้ความโลก ความโกรธ และความหลงส่งผลให้จิตใจหวั่นไหวไปตามสิ่งที่มากระทบ อันจะก่อให้เกิดการกระทำทุจริตที่เพนโทษ ขันติทำให้บุคคลควบคุมโลภะ โทสะ โมหะ และลดโลภะ โทสะ โมหะ ลงได้ ขันติแบ่งตามเหตุที่ควรอดทนเป็น 4 ประเภท คือ ทนต่อความลำบาก ตรากตรำทนต่อทุกขเวทนา ทนต่อความเจ็บใจ ทนต่ออำนาจกิเลส

5) หลักวินัย ซึ่งหมายถึงระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ เช่นวินัยบวร ทหารต้องยึดมั่นในวินัย สิกขาบทของพระสงฆ์ วินัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ อนุคาริยวินัย วินัยของผู้ไม่ครองเรือน ได้แก่บรรพชิต พระภิกษุสามเณร คือการไม่ทำตนให้เศร้าหมองด้วยอาบัติ 7 และระวังรักษาปาริสุทธิสีล 4 พระภิกษุมีวินัยเป็นข้อปฏิบัติ 227 ข้อ สามเณรมี 10 ข้อ และอนุคาริยวินัย วินัยของผู้ครองเรือน คือคฤหัสถ์ ได้แก่การเว้นจากอกุศลกรรมบถ 10 ประการ ถือปฏิบัติด้วยศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 ยึดหลักกุศลกรรมบถ มีอยู่ 10 ประการ โดยจำแนกเป็นกายกรรม 3 วชิกรรม 4 และมโนกรรม 3 เป็นทางในการสร้างที่ดี หรือวิถีทางที่ควรประพฤติ และกฎหมายที่เป็นข้อห้ามและสิ่งที่คนในสังคมต้องปฏิบัติ ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นบทบัญญัติที่ทุกคนในสังคมต้องยึดถือและยอมรับเรียกเรียกว่าประมวลกฎหมายอาญา ผลจากการไม่ปฏิบัติตาม ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดตามความผิดมากน้อยหนักเบา ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน การมีวินัยเป็นข้อห้ามและมีบทลงโทษเมื่อละเมิด ทำให้คนเกิดความกลัวที่จะต้องได้รับโทษจึงไม่กระทำทุจริต

6) การให้พระสวดมนต์ช่วยป้องกันการทุจริตได้ พระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา ยึดถือเป็นหลักสำคัญ ประโยชน์ของการสวดมนต์ให้พระที่เห็นได้ชัด มี 3 ประการ คือ เป็นปริตรป้องกันเหตุเภทภัย

ต่างๆ เป็นการทรงจำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ เป็นกัมมัญฐานอบรมจิตใจของตน ทั้งที่เป็นสมณะและวิปัสสนาการสวดมนต์มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมคลข้าง เพื่อเจริญความสังเวชบ้างขณะสวดมนต์ทุกครั้งสามารถสร้างพลังแห่งความดีงามต่างๆ มาหล่อเลี้ยงจิตใจของผู้สวดให้มีความสุขสดใส เบ่งบานในธรรมของพระพุทธศาสนา พลังที่เกิดจากการสวดมนต์ได้แก่พลังศรัทธา พลังแห่งความเชื่อคือเชื่อมั่นในคุณพระรัตนตรัย เชื่อว่าเป็นที่พึ่งที่กำจัดภัยได้จริงพลังปัญญาพลังแห่งความรู้แจ้งเห็นจริง เพราะการสวดมนต์ก็คือการบริกรรมภาวนา หลักธรรมคำสอนอย่างหนึ่ง การท่องบ่นอยู่ซ้ำๆ จนจำได้ จะทำให้เรานำข้อธรรมนั้นไปคิดพิจารณาเป็นการพัฒนาปัญญาให้เกิดมีในตน จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันการสวดมนต์พุทมนต์มีอานุภาพแผ่ไปได้หมื่นจักรวาลพูดสวดออกเสียงพอฟังได้ มีอานุภาพไปได้แสนจักรวาล สวดมนต์เข้าเย็นธรรมดามีอานุภาพแผ่ไปได้แสนโกฏิจักรวาล สวดเต็มเสียงสุดฤทธิ์ มีอานุภาพแผ่ไปได้ อนันตจักรวาล แม้สัตว์ที่อาศัยอยู่ในภพที่สุดอเวจีมหานรกยังได้รับความสุข เมื่อแว่วเสียงพุทมนต์ผ่านเข้า ถึงชั่วขณะหนึ่งครู่หนึ่ง (ชั่วช้างพับหูงูแลบลิ้น) ดีกว่าหาสุขไม่ได้ตลอดกาล นี่คือนิสงส์ของการเจริญพระพุทธมนต์การสวดมนต์ คือการกล่าวคำศักดิ์สิทธิ์ อันมีฤทธิ์มีอำนาจเหนือชีวิตจิตใจ ได้แก่ การสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และมนต์ของพระพุทธเจ้าซึ่งเรียกว่า “พระพุทธมนต์การสวดมนต์คือเสริมคลแต่ต้นและผู้อยู่ใกล้ การสวดมนต์ให้พระเป็นการป้องกันการทำทุจริตอย่างได้ผล ช่วยเสริมสร้างพลังใจอันจะทำให้มีความมั่นคงในจิตใจมีกำลังพลังใจในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

7) การเจริญศีลช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตศีลแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับทั่วไป ได้แก่ ระดับธรรมหรือระดับที่ยังเป็นธรรมคือเป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดงและบัญญัติไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีความชั่ว ที่เรียกว่า กฎแห่งกรรมผู้ทำดีทำชั่ว หรือรักษาศีลละเมิดศีลย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัยหรือตามกฎแห่งกรรมนั้นระดับเฉพาะ ได้แก่ ระดับวินัยหรือระดับที่เป็นวินัยคือเป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติ คือ วางหรือกำหนดขึ้นไว้ผู้ละเมิดบทบัญญัติแห่งศีลประเภทวินัยนี้มีความผิดตามอาญาของหมู่ชนเข้ามาอีกชั้นหนึ่งเพิ่มจากอกุศลเจตนาที่จะได้รับผลตามกฎแห่งกรรมของธรรมชาติศีล 5 สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญเพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริงการกระทำความชั่วทางกายทางวาจาและทางใจ รวมทั้งความไม่สำรวมในสิกขาบททั้งหลาย ล้วนแต่เป็นสาเหตุของการขาดศีลพุทธศาสนาจึงมุ่งสอนให้มนุษย์ไม่เบียดเบียนกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น ทำให้ผู้ประพฤติเป็นที่รักเป็นที่เคารพของผู้อื่นเป็นไป เพื่อความสงเคราะห์ซึ่งกันและกันไม่วิวาทกับใครคนที่มีศีลนอกจากจะไม่ทำตนเองและสังคมให้เดือดร้อนแล้ว ยังนำแต่ความสุขความเจริญมาให้แก่ตนเองและคนอื่นๆ ทำสังคมให้อยู่อย่างสงบสุขผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามศีลย่อมเป็นที่รักของคนทั้งหลาย

8) การเจริญภาวนาการฝึกปรีชาจิตและปัญญาเป็นการฝึกอบรมจิตให้เจริญด้วยคุณธรรมต่างๆ ให้เข้มแข็งมั่นคงหนักแน่นและให้มีปัญญารู้เท่าทันสังขาร รู้เท่าทันโลกและชีวิต มี 2 อย่าง คือ สมถภาวนาฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ และวิปัสสนาภาวนาคือการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามเป็นจริง การฝึกอบรมจิตใจให้เจริญองงามด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มั่นคง เบิกบาน สงบสุข ผ่องใส พร้อมด้วย ความเพียรสติ สมาธิ และปัญญา ภาวนาการฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนจิตใจเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์ กายและใจ ผ่อนคลายจิตสงบสบายลึกซึ้งทำให้อกุศลกรรมระงับและส่งเสริมให้กุศลธรรมเกิดขึ้น การบำเพ็ญอานาปานสติทำให้กายใจสุขสงบองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายอานาปานสติสมาธิแม้ที่เจริญแล้ว ทำให้มากแล้วย่อมเป็นสภาพสงบประณีตสดชื่นเป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุข และทำอกุศลธรรมชั่วร้ายที่เกิดขึ้นแล้วให้อันตรธานไปสงบไปโดยเร็ว เปรียบเหมือนฝุ่นละอองที่ฟุ้งขึ้นท้ายฤดูร้อนถูกฝนใหญ่นอกฤดูกาลทำให้อันตรธานไปสงบไปโดยเร็ว”

9) การสมาคมกับสัตบุรุษ สัตบุรุษ หมายถึง คนดี คนสงบ คนที่พร้อมมูลด้วยธรรม คนที่มีคุณธรรม คนที่เป็นสมาธิ คนที่ประพฤติธรรมเป็นปกติ ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ไม่คิดอะไรเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ไม่พูดอะไรเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ให้ทานด้วยความเคารพ ผลของการคบสัตบุรุษนั้น ทำให้ดำรงอยู่ในหลักแห่งคนดี การคิด การกระทำดี การพูด ความเห็น และการให้เป็นอย่างคนดี สัตบุรุษเป็นคนดีทั้งทางกาย ทางวาจาและทางจิตใจ การคบหาสมาคมกับสัตบุรุษหรือคนดีนั้น สามารถจะช่วยให้บุคคลเป็นคนดีไปด้วยเช่นกัน เพราะเพื่อนประเภนี้ มีศีลธรรม การคบหาสมาคมกับสัตบุรุษนั้นเป็นเหตุให้ชีวิตดำเนินไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ทั้งหน้าที่การงาน ตำแหน่ง ชื่อว่ารักษาตนเอง วงศ์ตระกูล ทรัพย์สินสมบัติความดีทุกประการก็เกิดจากการคบบัณฑิตเป็นเพื่อน หรือเป็นกัลยาณมิตร เพราะเมื่อคบท่านผู้เป็นบัณฑิตแล้ว ผลดีก็จะได้รับคำแนะนำที่ดี นำไปสู่การเป็นผู้ประพฤติสุจริตทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ

อภิปรายผล

มูลเหตุที่มีผลต่อการทุจริตในพระพุทธศาสนา พบว่า อำนาจของกิเลสได้แก่โลภะ โทสะ โมหะ เป็นตัวก่อกำเนิดเป็นมูลเหตุให้เกิดการทุจริต เป็นอกุศลกรรมโลภะคือความอยากได้โทสะคือความคิดประทุษร้าย โมหะคือความหลงที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล การทุจริตคือการประพฤติชั่ว ประพฤติไม่ดี มี 3 ทาง ได้แก่ กายทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยกาย วาจาทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยวาจา มโนทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยใจ กายทุจริตมี 3 ประการ คือ การฆ่าสัตว์การลักทรัพย์และการประพฤติผิดในกาม วาจาทุจริตมี 4 ประการ คือการพูดคำเท็จการพูดคำหยาบการพูดคำส่อเสียดและการพูดคำเพ้อเจ้อ มโนทุจริตมี 3 ประการคือการโลภอยากได้ของผู้อื่นการพยาบาทปองร้ายผู้อื่นและความเห็นผิดการทุจริตส่งผลเสียหายต่อสังคมอย่างมาก การกระทำทุจริตมีโทษต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่นต่อสังคมและยังเป็นเหตุให้ตกนรกได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546, หน้า 208) กล่าวว่า สาเหตุของความโลภในด้านปัจจัยภายในย่อมมาจากสภาพจิตใจที่เศร้าหมองขุนมนั่นคือโมหะความลุ่มหลงมัวเมาซึ่งเป็นอกุศลมูลข้อที่ 3 “โมหะเป็นสาเหตุให้เกิดความโลภที่เนื่องมาจากการตรึกนึกคิดของตนเองด้วยความอยากได้เพราะไม่มีโยนิโสมนสิการ” ความโลภมีอยู่ประจำใจของปุถุชนทุกคนไม่มากก็น้อยโดยไม่เคยเลือกหน้าเลยว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กสาเหตุของความโลภในด้านของปัจจัยภายนอกคือกามคุณที่เป็นรูปมากระตุ้นในเวลาที่มีเหตุปัจจัยพร้อมก็ทำให้บุคคลกระทำการทุจริตทางกายวาจาได้ทันทีเมื่อบุคคลต้องการอำนาจความเป็นใหญ่ที่เกินขอบเขตดังกรณีของพระราชาที่ปรากฏในอรรถกถาอมตสูตรว่า ในทางพระพุทธศาสนาผลเสียจากการประพฤติทุจริตปรากฏ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังกล่าวอีกว่า “ในทางพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงดำหนิตติเยน ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท โดยอเนกปริยาย และตรัสว่า ท่านทั้งหลาย จงงดเว้นเสียเถิดจากปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท สาวกมีความเลื่อมใสในพระศาสดานั้น ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคทรงดำหนิตติเยน ปาณาติบาต ฯลฯ โดยอเนกปริยาย และตรัสว่า ท่านทั้งหลายจงงดเว้นเสียเถิดจากปาณาติบาต ฯลฯ “ภิกษุทั้งหลาย ต้นเหตุเพื่อความก่อกำเนิดแห่งกรรมทั้งหลายมี 3 อย่าง ดังนี้ สามอย่างคืออะไร ได้แก่โลภะ โทสะ โมหะ ”กรรมใดกระทำด้วยโลภะ โทสะ โมหะ เกิดจากโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้นเหตุ เป็นต้นเหตุก่อกำเนิด กรรมนั้นเป็นอกุศล กรรมนั้นมีโทษ กรรมนั้นมีทุกข์เป็นผล กรรมนั้นย่อมเป็นไปเพื่อเกิดกรรมต่อไป (กรรมสมุทัย) ไม่เป็นไปเพื่อดับกรรม (กรรมนิโรธ)”

วิธีการป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา พบว่า การป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนา ก็โดยการประพฤติสุจริตปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่ พระธรรมพระวินัยและใช้กิจกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนายึดถือปฏิบัติ และยังใช้บทลงโทษจากกฎหมายที่สังคมกำหนดขึ้น จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต หิริโอตตปะทำให้คนเกิดความละอายบาปเกรงกลัวบาป สติสัมปชัญญะทำให้มี

ความรู้สึกตัวในขณะที่ทำอยู่ ผู้มีสติสัมปชัญญะย่อมรู้ถึงโลกธรรม 8 ได้แก่ ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ สันโดษทำให้ไม่ปรารถนาเกินไม่ยอกได้มากเกินไป มีความยินดีพอใจด้วยของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรมไม่โลภไม่ริษยาใครมีความพอดีไม่เบียดเบียนตนเองไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ขันติทำให้มีความอดทนอดกลั้นทนลำบากทนตรากตรำทนเจ็บใจความหนักเอาเบาสู้อดทนต่อกิเลสเพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งงาม การไหว้พระสวดมนต์เป็นการกล่าวคำศักดิ์สิทธิ์ เป็นการสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองและผู้อยู่ใกล้ช่วยเสริมสร้างพลังใจอันจะทำให้มีความมั่นคงในจิตใจมีกำลังพลังใจในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างคนที่มีความศรัทธาจะไม่ทำตนเองและสังคมให้เดือดร้อนแล้ว ยังนำแต่ความสุขความเจริญมาให้แก่ตนเองและคนอื่นๆ ทำสังคมให้อยู่อย่างสงบสุขผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามศีลย่อมเป็นที่รักของคนทั้งหลายการเจริญภาวนาการฝึกฝนจิตและปัญญาทำให้จิตเจริญด้วยคุณธรรมต่างๆ มีความเข้มแข็งมั่นคงหนักแน่นและมีปัญญารู้เท่าทันสังขารรู้เท่าทันโลกและชีวิต การสมาคมกับสัตบุรุษคือการคบกับคนที่ดีมีคุณธรรมย่อมชักนำให้เป็นคนดีประพฤติดุจดังไปด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พิชุฑ์ทั้งโต (2559, หน้า 13) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังพบเห็นอยู่ในสังคมไทย การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบ ร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม ทั้งในส่วนหน่วยงาน ภาครัฐ อาทิ ป.ป.ช. องค์การภาคีอื่นๆ และหน่วยงานทางศาสนา ที่จะช่วยนำหลักธรรมวินัย หลักศีล (ไม่ลัก-ขโมย-โกง) หลักสุจริต (ทำอาชีพที่สุจริต) หลักสัมมาอาชีวะ (ดำเนินชีวิตและอาชีพที่ถูกต้อง) หลักผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี (ยถาภี ทถาการี) ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างในเรื่องการไม่โกงและการสร้างกลไกระหว่างรัฐและศาสนา ให้เข้าไปช่วยเน้นย้ำ ส่งเสริมผ่านกระบวนการทางความเชื่อทางศาสนา เพื่อสร้างแรงเสริมกระตุ้น เร้าให้เกิดการปฏิบัติตาม โดยผลแฝงที่จะพึงได้คือการปฏิบัติ ตามหลักการทางศาสนา ในฐานะศาสนิก และได้อำนาจการแก้ปัญหามากกว่าปัญหาการคอร์รัปชัน รวมทั้งมาตรการอื่นๆ อาทิ การตรากฎหมายที่ใช้ได้จริง มีผลการปฏิบัติจริง รวมไปถึงในภาคปฏิบัติต้องมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารองค์กรใช้อำนาจและหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนตามหลักธรรมาภิบาล ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง หรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ส่วนผู้ปฏิบัติงานในองค์กรก็ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้วยเช่นกัน ในส่วนของเยาวชนควรได้รับการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกในการดำรงตนตามหลักธรรมาภิบาล ดังนั้น คณะกรรมการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และผู้กำหนดนโยบายการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ผู้ที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จะต้องทำการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง ต้องเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองก่อนที่จะให้คนอื่นปฏิบัติ คอร์รัปชันจึงจะหมดไปจากสังคมไทยของเรา

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

มูลเหตุที่มีผลต่อการทุจริตในพระพุทธศาสนานั้น พบว่า มาจากอำนาจของกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นตัวก่อกำเนิดเป็นมูลเหตุให้เกิดการทุจริต เป็นอกุศลกรรมโลภะ คือ ความอยากได้ โทสะคือ ความคิดประทุษร้าย โมหะ คือ ความหลงที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล การทุจริต คือ การประพฤติชั่ว ประพฤติไม่ดี มี 3 ทาง ได้แก่ กายทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยกาย วาจาทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยวาจา มโนทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยใจ กายทุจริตมี 3 ประการ คือ การฆ่าสัตว์การลักทรัพย์และการประพฤติผิดในกาม วาจาทุจริตมี 4 ประการ คือ การพูดคำเท็จ การพูดคำหยาบ การพูดคำส่อเสียด และการพูดคำเพ้อเจ้อ มโนทุจริตมี 3 ประการ คือ การโลภอยากได้ของผู้อื่น การพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และความเห็นผิดการทุจริตส่งผลเสียหายต่อสังคมอย่างมาก การกระทำทุจริตมีโทษต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่นต่อสังคมและยังเป็นเหตุให้ตนนรกได้ด้วย

ส่วนการป้องกันการทุจริตในพระพุทธศาสนานั้น ก็โดยการประพฤติสุจริตปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่พระธรรมพระวินัยและใช้กิจกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และยังใช้บทลงโทษจากกฎหมายที่สังคมกำหนดขึ้น จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต หิริโอตตปปะทำให้คนเกิดความละอายบาปเกรงกลัวบาป สติสัมปชัญญะทำให้มีความรู้สึกตัวในขณะที่ทำอยู่ ผู้มีสติสัมปชัญญะย่อมรู้ถึงโลกธรรม 8 ได้แก่ ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศนินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ สันโดษทำให้ไม่ปรารถนาเกินไม่ยอมไถ่มาเกินไป มีความยินดีพอใจด้วยของตนซึ่งได้มาด้วยริ้วแรงความเพียรโดยชอบธรรมไม่โลภไม่ริษยาใครมีความพอดีไม่เบียดเบียนตนเองไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ขันติทำให้มีความอดทนอดกลั้นทนลำบากทนตรากตรำทนเจ็บใจความหนักเอาเบาสู้อดทนต่อกิเลสเพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งงาม การให้พระสวดมนต์เป็นการกล่าวคำศักดิ์สิทธิ์ เป็นการสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองและผู้อยู่ใกล้ช่วยเสริมสร้างพลังใจอันจะทำให้มีความมั่นคงในจิตใจมีกำลังพลังใจในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างคนที่มิใช่ตนนอกจากจะไม่ทำตนเองและสังคมให้เดือดร้อนแล้ว ยังนำแต่ความสุขความเจริญมาให้แก่ตนเองและคนอื่น ๆ ทำสังคมให้อยู่อย่างสงบสุขผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามศีลย่อมเป็นที่รักของคนทั้งหลายการเจริญภาวนาการฝึกฝนจิตและปัญญาทำให้จิตเจริญด้วยคุณธรรมต่างๆ มีความเข้มแข็งมั่นคงหนักแน่นและมีปัญญารู้เท่าทันสังขารรู้เท่าทันโลกและชีวิต การสมาคมกับสัตบุรุษคือการคบกับคนที่ดีมีคุณธรรมย่อมชักนำให้เป็นคนดีประพฤติสุจริตไปด้วยกัน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัญหาที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบันที่สำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างรุนแรงคือการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ การทุจริตในรูปของบุคคลและสถาบัน ได้แก่ การให้หรือรับสินบน การบังคับขู่เข็ญและให้สิ่งล่อใจ ของขวัญของฝาก การไม่ทำตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมา การใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด การแสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อน การทุจริตเชิงนโยบายรัฐ การทุจริตจากโครงการที่มีงบประมาณสูงมากขึ้น และการทุจริตในรูปแบบอื่น องค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรกคือ “คน” หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามทุจริตอย่างจริงจัง

เมื่อทราบถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตและหลักธรรมของพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพสามารถป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้นได้แล้วแต่คนเป็นผู้นำไปปฏิบัติ ดังนั้น สภาพแวดล้อมของคน ได้แก่ คน ครอบครัว ชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ สังคม ส่วนรวมต้องเปิดโอกาสให้กระบวนการใช้หลักธรรมดังกล่าวได้ทำงานด้วย โดยต้องจัดกิจกรรมให้คนได้เรียนรู้และปฏิบัติ ตั้งแต่การเรียนรู้พิธีกรรม การให้พระสวดมนต์ การเจริญภาวนา ฝึกสมาธิวิปัสสนา และการศึกษาหลักธรรมคำสอน ธรรมหัวข้อเรื่องหิริโอตตปปะ สติสัมปชัญญะ สันโดษ ขันติ เพราะหลักธรรมะนั้นมีอยู่ในทุกที่ทุกสภาพทุกกาล แต่จะยังประโยชน์ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติแล้ว คณะสงฆ์และภาครัฐ รวมถึงองค์กรเอกชนควรส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมแก่พนักงานทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบูรณาการหลักธรรมมาใช้ในการป้องกันการประพฤติทุจริตในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน
2. ควรศึกษาแนวทางการปลูกฝังหลักคุณธรรมจริยธรรม เพื่อป้องกันการทุจริตแก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างอุดมการณ์การเป็นสุจริตชนแก่คนในชาติ

เอกสารอ้างอิง

- คมชัดลึก. (2556). 'พงศ์เทพ' เปิดศูนย์ต่อต้านทุจริต 35 หน่วยงานรัฐ. สืบค้น 24 ตุลาคม 2563. จาก <http://www.komchadluek.net/detail/20130724/164180/>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: บริษัทธนธัชการพิมพ์ จำกัด.
- พิเชฐ หังโต. (2559). พุทธธรรมกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 22(43), 1-15.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

